

**DREPTURILE BĂRBAȚILOR INCIDENTE ÎN MATERIA
AVORTULUI. O ANALIZĂ SINTETICĂ**

**MEN'S RIGHTS CONCERNING THE ABORTION ISSUE. A
SUMMARY ANALYSIS**

ANCUȚA ELENA FRANȚ¹

Rezumat: Deși chestiunea avortului este resimțită în primul rând de către femei, nu putem nega faptul că problema avortului este legată de cea a reproducerii, ori bărbații au același interes ca și femeile de a avea urmași. Impactul pe care purtarea unei sarcini îl are asupra unei femei face ca în societățile care permit avortul în condiții permissive să fie extrem de greu, dacă nu chiar imposibil, să se accepte vreun drept al bărbaților în ceea ce privește luarea hotărârii de a se realiza sau nu un avort. Cel puțin în ipoteza în care femeia vrea să păstreze sarcina, dar tatăl fătului dorește realizarea avortului, apreciem că este exclus să se dea efect voinței bărbatului. Doar în ipoteza în care femeia dorește să avorteze, dar tatăl se opune, s-ar putea recunoaște anumite drepturi pentru tatăl fătului, însă acestea ar putea fi realizate numai dacă femeia însărcinată își dă acordul. O astfel de ipoteză în care se poate da efect voinței tatălui este cea în care femeia acceptă să ducă sarcina la termen, iar tatăl se obligă (eventual printr-un act juridic solemn, anume prevăzut de lege în acest scop) să acorde întreținere copilului, după naștere, eventual prin adoptarea copilului. **Cuvinte-cheie:** avort, sarcină, drepturile femeilor, drepturile bărbaților, reproducere

Abstract: Although the abortion issue is experienced primarily by women, we can not deny that abortion is linked to procreation, and men and women have the same interest to have offsprings. The impact that childbearing has on a woman makes that, in societies where abortion is allowed, it is extremely difficult, if not impossible, to accept that men should be involved in taking a decision over performing or not an abortion. At least if the woman wants to keep the pregnancy, but the father wants an abortion, it is impossible to give effect to the father's will. Only if the woman wants to have an abortion, but the father opposes, there may be recognized certain rights of

¹ Asistent univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, email: ancuta.frant@uaic.ro

the father, but this could be achieved only if the pregnant woman gives her consent. Such a hypothesis could be the situation when the pregnant woman agrees to carry the pregnancy to term, and the father commits (possibly through a legal act, namely prescribed by law for this purpose) to provide maintenance of the child, after birth, possibly by adopting the child.

Key-words: abortion, pregnancy, women's rights, men's rights, procreation

1. Introducere. Necesitatea abordării problemei referitoare la drepturile bărbaților în materie de avort

Articolul de față își propune să analizeze un aspect mai puțin dezbătut din sfera problemelor referitoare la avort, și anume posibilitatea ca bărbații să exercite vreun drept în sensul de a determina o femeie să păstreze sarcina sau, dimpotrivă, să realizeze un avort. Chestiunea referitoare la eventualele drepturi ale bărbaților în legătură cu avortul este semnificativ mai puțin dezbătută decât alte elemente din sfera avortului, precum dreptul la viață al fătului sau dreptul femeii însărcinate de a decide dacă păstrează sau nu sarcina. Explicația constă în faptul că, cel puțin în societatea occidentală², unde s-au purtat în ultimele decenii cele mai intense dezbateri în privința avortului, femeia este considerată, a priori, ca având o existență autonomă, în sensul că, din punctul de vedere al organizării societății, nu este dependentă de autoritatea unui anumit bărbat. În aceste condiții, este evident că, atunci când se vorbește despre avort, apare în prim-plan o independență a femeii însărcinate de orice alte persoane, din moment ce impactul purtării unei sarcini este resimțit în primul rând, în mod evident, de către femeia însărcinată.

Totuși, în ciuda faptului că problema avortului este resimțită în primul rând de către femei, nu putem nega faptul că și bărbații au sau *trebuie* să aibă un grad de implicare, inclusiv emoțională, în ceea ce privește chestiunea avortului. În definitiv, problema avortului este legată de cea a reproducerii, ori bărbații au, în mod cert, cel puțin la modul ideal, același

² În alte societăți, femeia este dependentă de autoritatea unui anumit bărbat, care poate fi soțul, tatăl, fratele său, ori, în absența acestora, un alt bărbat din familie. Aceasta este situația în unele țări islamice. Este elocvent în acest sens faptul că, în Iran, până în anul 1973, nu era pedepsită pentru realizarea unui avort femeia care avortase la îndemnul soțului său. A se vedea *Abortion Policies. A Global Review. Country Profiles*, p. 63, formă electronică, text disponibil la adresa <http://www.un.org/esa/population/publications/abortion/profiles.htm> (referință din data de 30.09.2013).

interes ca și femeile de a avea urmași. Evident, diferențele biologice dintre cele două sexe determină diferențe majore în privința impactului pe care îl are ideea de procreare asupra femeilor, respectiv asupra bărbaților. În cele ce urmează ne propunem ca, într-o manieră sintetică, să analizăm posibilitatea de a da efect concret interesului de netăgăduit al bărbaților în materie de reproducere. Practic, ne propunem să cercetăm dacă, în ciuda impactului uriaș pe care reproducerea îl are asupra femeilor, poate fi recunoscut bărbaților vreun drept în această privință.

2. Aspecte ideologice și sociale

După secole de dominație decizională a bărbaților, secolul XX a adus emanciparea femeilor. Egalitatea dintre sexe, stabilită indubitabil la nivel declarativ de marea majoritate a statelor, nu poate însă transcende particularitățile fiziologice specifice fiecărui sex. Aceasta nu înseamnă că se creează o *inegalitate* bazată pe diferențele biologice dintre bărbați și femei, ci doar că trebuie să conștientizăm faptul că deosebirile fiziologice fac ca anumite aspecte să fie resimțite în mod diferit de bărbați și femei, așa cum este și cazul aspectelor legate de reproducere.

Deși, teoretic, femeile și bărbații ar trebuie să aibă drepturi egale în privința luării deciziei de a avea urmași, impactul pe care purtarea unei sarcini îl are asupra unei femei face ca abordarea teoretică să aibă numeroase condiționări de natură practică. Similar discuției referitoare la conflictul dintre dreptul femeii însărcinate de a decide cu privire la păstrarea sarcinii și dreptul fătului de a se naște, apare un conflict între dreptul femeii însărcinate de a decide avortul și dreptul potențialului tată de a avea urmași. Conflictul poate exista și în sens invers, atunci când femeia însărcinată dorește păstrarea sarcinii, dar tatăl fătului dorește realizarea avortului. Evident, spre deosebire de făt, care nu poate să-și susțină eventualele drepturi, potențialul tată are posibilitatea de a-și exprima voința. Însă, la fel ca în cadrul dezbaterilor privind interesul femeii însărcinate și interesul fătului, se evidențiază faptul că echilibrul real între interesul femeii și al bărbatului în raport de făt apare doar atunci când cele două interese coincid, într-un sens sau altul.

Apreciem că problema drepturilor bărbaților în privința aspectelor legate de avort are două componente: prima are în vedere existența un drept potențial de a avea un cuvânt de spus cu privire la păstrarea sarcinii de către

mamă; a doua se referă la posibilitatea de consacrare reală a unui asemenea drept, deci de exercitare a acestuia. Oricum, credem că, în ipoteza în care este greu de identificat modalitatea concretă de exercitare a unui astfel de drept, apare un semn de întrebare cu privire la existența dreptului în sine. Așadar, apare ca esențială găsirea modurilor concrete în care un bărbat ar putea să își impună voința cu privire la păstrarea unei sarcini de către femeia însărcinată, în condițiile actuale, când majoritatea legislațiilor acordă exclusiv femeii dreptul de a decide în privința realizării sau nerealizării avortului.

Unii autori consideră că liberalizarea extremă a avortului care s-a impus în unele țări începând cu deceniul al șaptelea al secolului XX reprezintă un motiv care alimentează comportamentul iresponsabil al bărbaților în problemele de natură sexuală. Faptul că femeia poate să avorteze legal în condiții extrem de permissive îi face pe bărbați indiferenți față de apariția unei sarcini nedorite. Se consideră chiar că liberalizarea avortului a dus la o veritabilă exploatare sexuală a femeilor de către bărbați³. Într-adevăr, atunci când vorbim despre dreptul femeii de a alege avortul, nu putem să ignorăm impactul major pe care realizarea unui avort îl are asupra unei femei, din punct de vedere fizic și psihic. Din punct de vedere fizic, în momentul în care alege avortul, femeia se supune unui risc substanțial, deoarece procedurile abortive pot duce la lezări grave ale sănătății sau chiar la moartea femeii. Din punct de vedere psihic, femeia poate să sufere toată viața de tulburări psihice, ca urmare a avortului. Și atunci, ce fel de drept este dreptul de alege avortul, din moment ce poate produce atât de multă suferință?

În opinia noastră, apreciem că, într-adevăr, nu putem separa discuțiile privind libertatea femeii de a alege avortul de problema efectelor adesea dramatice pe care avortul le are în viața femeilor. De aceea, apare ca evident faptul că cea mai bună soluție este de a preveni sarcinile nedorite; doar astfel femeile și bărbații pot avea o poziție oarecum similară față de implicațiile pe care avortul le poate avea. Altfel, deși o femeie are dreptul de a avorta un copil pe care nu îl dorește, acest drept se realizează printr-un procedeu invaziv și traumatizant, care o afectează în principal pe femeie; ori

³ Pentru detalii, a se vedea B. E. Fisher, *Abortion: The Ultimate Exploitation of Women*, Morgan James Publishing, New York, 2014, pp. IX-XV.

aceasta o pune pe femeie într-o situație de inferioritate față de bărbat. Da, este o cauzalitate biologică, deoarece doar femeia poartă produsul de concepție și, în consecință, doar ea poate avorta. Un bărbat, oricât și-ar dori, nu poate suporta el fizic procedura abortivă. Însă acest determinism fiziologic nu trebuie neapărat să se transforme într-o sursă de suferință pentru femei.

Pe de altă parte, apreciem că nici interzicerea avortului nu reprezintă o soluție pentru a echilibra situația celor două sexe în fața problemei avortului; dimpotrivă, apreciem că scoaterea avortului în afara legii adâncește și mai mult prăpastia dintre bărbați și femei în ceea ce privește efectele avortului. Dacă este ceva ce umilește și mai mult o femeie decât să fie nevoită să avorteze o sarcină pe care nu o dorește, aceasta este ca femeia să fie obligată să ducă la termen o sarcină nedorită. Oricum, istoria a arătat că, atunci când regimul avortului a fost extrem de sever, femeile nu s-au resemnat să accepte o sarcină nedorită, ci au încercat să avorteze în mod ilegal, de multe ori plătind prețul suprem pentru îndrăzneala lor. Așadar, păstrarea avortului în spectrul legal este cerința de bază care poate oferi o minimă demnitate femeilor care sunt nevoite să treacă prin drama realizării unui avort. Aceasta, deoarece efectuarea avortului într-un cadru legal, în instituții sanitare, de către persoane specializate, reduce cu mult riscurile ce pot însoți procedurile abortive.

Este o realitate faptul că, de regulă, atunci când se vorbește despre avort de pe poziția pro-viață, se aduce în discuție comportamentul femeilor, care sunt adesea înfierate și culpabilizate pentru realizarea avorturilor. Astfel, se ignoră, într-un mod impardonabil, însăși esența biologică a modului în care sunt concepuți oamenii, și anume faptul că, pentru a apărea o sarcină, este nevoie de concursul a două persoane: o femeie și un bărbat. În acest context, este de neînțeles de ce se aruncă vina avorturilor aproape exclusiv asupra femeilor.

De fapt, un aspect care este adesea neglijat este tocmai rolul pe care îl au bărbații în apariția sarcinilor nedorite. De regulă, atunci când se remarcă faptul că dezbaterile privind avortul se referă prea puțin la rolul bărbaților, se subliniază că și bărbații ar trebui să aibă anumite drepturi privind decizia de a avea urmași. În ceea ce ne privește, suntem de acord că discuțiile privind avortul analizează prea rar poziția bărbaților față de acest aspect, dar nu neapărat pentru că astfel li se lezează un potențial drept, ci

pentru că astfel se neglijează responsabilitatea pe care ar trebui să o aibă față de apariția sarcinilor nedorite. Anumite studii au arătat că se poate evidenția un prototip al bărbaților al căror comportament determină femeile să avorteze, în special ca urmare a analizei bărbaților ale căror parteneri au avortat în mod repetat. S-a evidențiat faptul că anumiți factori referitori la bărbați, precum nivelul scăzut al studiilor, vârsta înaintată sau lipsa unui loc de muncă favorizează avorturile repetate ale partenerelor. De asemenea, violențele fizice și abuzurile psihice și sexuale la care sunt supuse femeile au un rol foarte important în luarea de către o femeie a deciziei de a avorta⁴.

Cele expuse mai sus demonstrează faptul că bărbații pot, prin intermediul comportamentului lor, să determine o femeie să ia decizia de a avorta sau, dimpotrivă, de a păstra sarcina. Este de înțeles faptul că femeile sunt predispuse să decidă realizarea avortului dacă au motive de a crede că prezumtivul tată nu poate să susțină financiar creșterea copilului sau dacă nu au încredere că acesta le poate ajuta efectiv în activitatea de creștere a copiilor. De asemenea, este normal ca un comportament agresiv al potențialului tată să reprezinte un motiv care să determine o femeie să decidă realizarea avortului. Alte studii au confirmat faptul că experiența negativă resimțită de femeie în legătură cu modul tatălui de a se comporta după nașterea primului copil reprezintă un factor important care o poate determina pe femeie să aleagă avortul dacă rămâne însărcinată ulterior⁵. Așadar, cel puțin în situația în care tatăl dorește păstrarea sarcinii, iar femeia însărcinată dorește avortul, în unele ipoteze, poate că tatăl ar putea să-și vadă interesul realizat dacă înțelege și își asumă responsabilitățile economice și comportamentale pe care le implică activitatea de creștere a copiilor. Evident, este posibil ca, în concret, tatăl să își asume asemenea responsabilități și totuși femeia însărcinată să-și dorească în continuare

⁴ Pentru detalii, a se vedea M. Makenzius, T. Tydén, E. Darj, M. Larsson, *Risk factors among men who have repeated experience of being the partner of a woman who requests an induced abortion*, în *Scandinavian Journal of Public Health*, Vol. 40, Issue 2/2012, pp. 211-216.

⁵ Pentru detalii, a se vedea P. K. Coleman, C. D. Maxey, M. Spence, C. L. Nixon, *Predictors and Correlates of Abortion in the Fragile Families and Well-Being Study: Paternal Behavior, Substance Use, and Partner Violence*, în *International Journal of Mental Health and Addiction*, Volume 7, Issue 3/2009, pp. 405-422.

avortul. Într-o asemenea ipoteză, este greu de găsit o modalitate de a da efect voinței tatălui.

Realizarea unui avort poate avea urmări emoționale puternice și asupra bărbatului care era potențialul tată al fătului avortat. Acest fapt este un aspect social foarte puțin analizat. De regulă, este avut în vedere efectul avortului asupra femeii. Însă, dacă suntem conștienți că permiterea avortului, dincolo de a fi un drept al femeii, o pune pe aceasta în fața unor mari riscuri, ce sunt de multe ori ignorate în discursurile pro-avort, trebuie să analizăm și efectele pe care avortul le are asupra bărbaților. În mod evident, așa cum am afirmat, bărbații au propriul lor interes în ceea ce privește procrearea. Prin urmare, indiferent dacă sunt sau nu de acord cu realizarea avortului de către partenera lor, un avort ar trebui să aibă un efect de ordin psihologic și asupra bărbaților. Puținele studii asupra acestui efect pe care le-am găsit indică faptul că și bărbații sunt susceptibili de a dezvolta simptome de stres posttraumatic, ca urmare a avorturilor realizate asupra feteșilor ai căror tați erau⁶.

3. Încercări de a obține pe cale jurisprudențială recunoașterea drepturilor bărbaților în privința aspectelor legate de avort

În fața dispozițiilor legislative care consacră exclusiv dreptul femeii însărcinate de a decide cu privire la produsul de concepție, bărbații au apelat la instanțele de judecată, naționale și supra-naționale, în încercarea de a găsi o recunoaștere a unui eventual drept pe care ar putea să-l aibă de a decide soarta feteșilor ai căror tați sunt. Încercările lor au dat însă greș.

Un exemplu în privința încercărilor de a obține recunoașterea pe cale judecătorească a drepturilor tatălui de a decide cu privire la soarta feteșilor îl oferă două cazuri din Australia.

În cazul *Queensland c. T.*, din 1983, tatăl fătului se opune avortului, în momentul în care partenera sa (cu care nu era căsătorit) îi aduce la cunoștință faptul că vrea să avorteze. Tatăl se oferă să își asume responsabilitatea creșterii copilului, luându-l spre adopție după naștere. În plus, tatăl arată că este gata să sprijine femeia însărcinată și pe parcursul

⁶ A. Baker, J.A. Morrison, S.F. Coffey, *Using Prolonged Exposure to Treat Abortion-Related Posttraumatic Stress Disorder in Alcohol-Dependent Men: A Case Study*, în *Clinical Case Studies*, Vol. 10, Issue 6/2011, pp. 427-439.

sarcinii. Femeia însă refuză, ceea ce îl determină pe tată să sesizeze instanța, în încercarea de a împiedica avortul prin intermediul justiției. În susținerea pretențiilor sale, tatăl cere să se recunoască dreptul la viață al fătului. Înalta Curte a Australiei respinge însă cererea tatălui, motivând că nu se poate considera că, înainte de naștere, fătul are vreun drept propriu, care să fie exercitat în numele său de alte persoane⁷.

Soluția este reluată în 1989, când Curtea Australiană privind Dreptul Familiei decide că nici chiar tatăl fătului care este soțul femeii însărcinate nu are vreun drept de a decide cu privire la păstrarea sau avortarea sarcinii. La fel ca în cazul anterior, Curtea apreciază că, înainte de naștere, fătul nu are drepturi proprii. Mai mult, se arată că interesul soțului de a avea urmași, deși nu poate fi negat, este subordonat dreptului femeii de a decide dacă păstrează sau nu sarcina, deoarece sarcina are un impact mult mai mare asupra unei femei decât asupra unui bărbat. S-a apreciat că a o obliga pe femeia însărcinată să avorteze înseamnă a o obliga să facă ceva referitor la propriul său corp, ceea ce nu poate fi acceptat⁸.

În ceea ce privește instanțele supranaționale, Comisia Europeană a Drepturilor Omului, în cazul *Paton c. Marii Britanii*, din 1980, a arătat că dreptul la viață, prevăzut de art. 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, nu se referă și la făt. În speță, soțul solicitase pronunțarea unei hotărâri judecătorești prin care să o împiedice pe soția sa însărcinată să avorteze, invocându-se *dreptul la viață al fătului*. Comisia și-a justificat opinia pe baza faptului că primează interesele femeii însărcinate, iar dreptul la respectarea vieții de familie nu poate fi interpretat atât de larg încât să includă dreptul tatălui de a fi consultat atunci când soția dorește să avorteze⁹. Astfel, Comisia a menținut soluția Instanței Supreme a Marii Britanii¹⁰.

⁷ A. Burton, *Women, the Unborn, the Common Law and the State*, în *Southern Cross University Law Review*, Vol. 5/2001, pp. 167-168.

⁸ *Ibidem*, pp. 168-169.

⁹ *Hotărârea Comisiei Europene a Drepturilor Omului* pronunțată în cazul *Paton c. Marii Britanii*, disponibilă în rezumat în documentul *Written Comments by Center of Reproductive Rights*, din 26 noiembrie 2003 (autori Laura Katzive, Christina Zampas), disponibil la adresa <http://www.law.georgetown.edu/rossrights/docs/cases/VoComm.pdf>, p. 2 (referință din data de 02.10.2013). A se vedea și http://www.hrcr.org/safrica/life/paton_uk.html (referință din data de 02.10.2013).

¹⁰ A se vedea I. Kerridge, M. Lowe, J. McPhee, *Ethics and Law for the Health Professions*, The Federations Press, Sidney, 2007, p. 481.

3. Concluzii

Deși este evident că atât femeile cât și bărbații au aceleași interese în ceea ce privește reproducerea, diferențele biologice impun acordarea unor drepturi diferite acestora, în materia avortului.

În societățile care permit avortul în condiții permissive, este extrem de greu, dacă nu chiar imposibil, să se accepte vreun drept al bărbaților în ceea ce privește luarea hotărârii de a se realiza sau nu un avort. Cel puțin în ipoteza în care femeia vrea să păstreze sarcina, dar tatăl fătului dorește realizarea avortului, apreciem că este exclus să se dea efect voinței bărbatului. Legătura specială a femeii însărcinate cu fătul, atât din punct biologic, cât și din punct de vedere emoțional, face ca orice intervenție forțată prin care s-ar încerca realizarea avortului să fie o atingere gravă a drepturilor femeii însărcinate.

Doar în ipoteza în care femeia dorește să avorteze, dar tatăl se opune, s-ar putea recunoaște anumite drepturi pentru tatăl fătului, însă acestea ar putea fi realizate numai dacă femeia însărcinată își dă acordul. O astfel de ipoteză în care se poate da efect voinței tatălui este cea în care femeia acceptă să ducă sarcina la termen, iar tatăl se obligă (chiar printr-un act juridic solemn, anume prevăzut de lege în acest scop) să acorde întreținere copilului, după naștere, eventual prin adoptarea copilului. Observăm însă că voința tatălui nu se poate realiza decât dacă femeia însărcinată acceptă. Perioada sarcinii expune femeia unor transformări majore și unor riscuri, motiv pentru care femeia nu poate fi obligată să păstreze sarcina, deoarece astfel s-ar aduce atingere dreptului său de a dispune de propriul corp.

Deși pare inechitabil pentru bărbați faptul că ei nu pot avea drept de decizie în privința realizării avortului, aceasta nu este o inechitate, atât timp cât este un rezultat al unei condiționări biologice. Oricum, apreciem că discuția referitoare la drepturile bărbaților în domeniul reproducerii este benefică, mai ales pentru că poate aduce în prim-plan problema responsabilității bărbaților în materie de reproducere, inclusiv în ceea ce privește prevenirea sarcinilor nedorite și prevenirea abuzurilor sexuale îndreptate împotriva femeilor.

